

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ - KOMBINOVANÉ

2015–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Emilia Šináklová

Reemigrace rumunských Slováků do země předků

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martina Kalvodová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR - COMBINED

2015-2016

BACHELOR THESIS

Emilia Šináklová

Reemigration rumanian Slovaks into the land ancestors

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Martina Kalvodová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 7. února 2016

Emilia Šináklová

.....

Poděkování

Děkuji touto cestou Mgr. Martině Kalvodové za odborné vedení bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce nese název Reemigrace rumunských Slováků do země předků. Práce zkoumá důvody reemigrace a faktory ovlivňující integrační proces reemigrantů v české společnosti. Spolu s reemigrací se řeší otázky identity, národnostní identity, předsudků atd. Popisuje, co znamená být menšinou. Pojednává o tom, co znamená být členem nějaké národnostní menšiny. Analyzuje nebo zkoumá postavení národnostních menšin v naší zemi. Soustředí se na speciální národnostní menšinu Slováků z Rumunska. Zahrnuje její dvě hlavní etapy reemigrace. Velká reemigrace byla po druhé světové válce, tato reemigrace byla organizována vládou (státem). Druhá byla po roce 1989 po „sametové“ revoluci, pokračuje dodnes. Zejména mladí lidé přicházejí z Rumunska na území Česka především s vidinou lepšího zaměstnání, vyšších výdělků a s tím spojenou vyšší životní úrovní.

Součástí bakalářské práce jsou výsledky dotazování uvnitř minority krajanů, kteří se do Čech přistěhovali z Rumunska. Rozhovory byly realizovány v jižních Čechách, konkrétně v okrese Prachatice a Český Krumlov. Dotazování sledovalo život respondentů v rumunském Rudohoří, jejich odchod do Čech a včleňování reemigrantů do české společnosti. Záměrem práce bylo zachytit kulturní potenciál této specifické skupiny reemigrantů a jejich snahu o co nejrychlejší integraci do většinové společnosti.

Klíčová slova

Asimilace, emigrant, etnikum, imigrace, integrace, jazyk, komunita, krajan, menšina, národní identita, reemigrace, tradice.

Annotation

The title of bachelor thesis is Reemigration rumanian Slovaks into the land ancestors. Bachelor thesis investigates reasons for reemigration and factors which influence integrational process of immigrants into the Czech society. It solves questions concerning nationality, nacional identity, prejudices and so on. Describes what it means to be a minority, what it means to be a member of some national minority. It analyses national minorities in our country. It concerns with the special national minority of the Slovaks from Romania. It involves their two main etaps of reemigration. The first big reemigration was at the end of the Second World War. It was organized by the state. The next one was after the 1989, it means after the Velvet Revolution. This second reemigration has continued up to now. Young people in particular come from Romania to the Czech Republic hoping to find here a better job, higher wages and better quality of life, which goes hand in hand with it.

Part of the thesis are inside the polling results minority countrymen who immigrated to the Czech Republic from Romania. The interviews was realised in South Bohemia, namely around Prachatice and Český Krumlov. Questioning watched the life of respondents in romanian Rudohoří, their departure to the Czech Republic and their incorporation into Czech society. Intention of bachelor thesis was to capture the cultural potential of this specific group of immigrants and their efforts for the fastest possible integration into mainstream society.

Keywords

Asimilation, community, countryman, emigrant, ethnicity, imigration, integration, language, minority, national identity, reemigration, tradition.

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 PODMÍNĚNOST A SPECIFIKA INTEGRACE IMIGRACE	9
1.1 Evropské modely integrace imigrantů	11
1.2 Faktory ovlivňující současnou integraci imigrantů v ČR	13
2 NÁRODNÍ VĚDOMÍ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN	16
2.1 Krajané, pospolitost a život v komunitě	17
2.2 Cesta ke vzniku slovenské menšiny v českém prostředí.....	19
3 POVÁLEČNÁ REEMIGRACE KRAJANŮ Z RUMUNSKA	22
3.1 Slovenští krajané v Rumunsku	22
3.2 Příprava reemigrace rumunských Slováků.....	23
3.3 Organizace reemigrace rumunských Slováků	24
3.4 Reemigrace krajanů z Rumunska do Československa.....	26
3.5 Důvody reemigrace krajanů z Rumunska	31
3.6 Následná péče Československého státu o reemigranty	32
3.7 Adaptace krajanů v Československu	35
4 VYUŽITÍ KULTURNÍHO KAPITÁLU KRAJANŮ Z RUMUNSKA	39
V ČESKÉM PROSTŘEDÍ	39
4.1 Sociodemografická charakteristika respondentů	40
4.2 Vzdělanostní předpoklady a praktické dovednosti krajanů pro uplatnění se na trhu práce	43
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
SEZNAM PŘÍLOH	54

ÚVOD

Bakalářská práce „Reemigrace rumunských Slováků do země předků“ se zaměřuje na problém integrace imigrantů. Hlavním důvodem výběru tématu byla moje osobní zkušenost reemigranta. I když mám v současné době občanství ČR a cítím Českou republiku jako svůj domov, někde uvnitř mě přežívá stále stigma přistěhovalce.

Slovenští reemigranti přišli z Rumunska do Čech v několika etapách. Po 2. světové válce se jednalo o vládou organizovaný návrat krajanů do vlasti předků. Poté už reemigranti přicházeli neorganizovaně. Zájem o reemigraci stoupl po roce 1989. A od té doby přicházejí nepřetržitě. Po „sametové revoluci“ přišla do Čech i moje rodina. Byla jsem v té době ještě dítě, ale už ne tak malá, abych si nepamatovala obtížnost integrace do nového prostředí.

Ve své práci se chci zaměřit na důvody, které vedou reemigranty k opuštění země, kde se narodili, aby se vrátili do země svých dávných předků, kterou znají převážně z vyprávění svých blízkých a z několika turistických pobytů. Co spojuje potomky s předky? Jak blízká je česká kultura kultuře krajanů, slovenské komunity z Rumunska? Na kolik je obtížné včlenit se do nového prostředí, když neovládáte jazyk, hledáte práci, pro děti školu, přátele a bydlení? Jak se hledá nová identita, nový vztah k domovu rumunského Slováka v českém prostředí?

Může se zdát, že čeština se slovenštinou jsou velmi blízké jazyky, ale nejsou to jazyky totožné. Jak se krajané vypořádali s jazykovou bariérou? Jak překonávali propastný rozdíl mezi životem v horské vesnici v Rumunsku a životem v zemi uprostřed Evropy? Jak překonávali rozdílnost hodnot a vůbec rozdílnost kultur? Na jedné straně tradiční kultury slovenské komunity v Rumunsku a na druhé straně moderní české kultury směřující k individualizaci. Zajímá mě, jak krajané překonali problémy. Zda někdy nelitovali odchodu a zda nepomýšleli na návrat do Rumunska. Přijali české prostředí za svůj domov? Nebo jsou cizinci v prostředí svých dávných předků? Kde hledali pomoc při potížích? Kdo jim pomáhal? Naplnila se jejich očekávání? Stala se Česká republika jejich domovem? To jsou otázky, na které bych chtěla ve své práci najít odpověď. Nevím, zda se mi to podaří.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PODMÍNĚNOST A SPECIFIKA INTEGRACE IMIGRACE

Bernard et al. (2004, s. 523) uvádějí, že „*podmíněnost integrace imigrantů zůstává nejasně vymezeným pojmem, který si navíc konkuruje s pojmem asimilace. V současné době je lze v podstatě považovat za synonyma, z nichž jedno se více používá v evropském kontextu (imigrace) a druhé v americkém (asimilace)*“.

Integrace je definována (Elis a Almgren, cit. dle Bernard et al., 2014) jako proces, v němž se imigranti a jejich potomci přizpůsobují svému okolí, a to v několika dimenzích - kulturní, sociální, ekonomické a politické. Zároveň se přizpůsobuje či mění většinová společnost v reakci na imigraci. Uvedená definice zahrnuje oba rysy procesu integrace. Jednak je to důraz na postupné zmenšování rozdílů mezi komunitami imigrantů a většinovou společností a jednak multidimenzionalitu tohoto procesu. Projekt integrace (Elis a Almgren, cit. dle Bernard et al., 2014) nepředpokládá, že finálním stupněm bude úplné vymizení rozdílů mezi imigranty a většinovou společností. Předpokládá však, že přesto dochází k jejich sblížování. Avšak sblížování postupuje u různých skupin imigrantů různě, v různých sociálních dimenzích, odlišnými a různě rychlými cestami.

Gordon (cit. dle Bernard et al., 2014) klasicky vymezil integraci jako „multidimenzionální proces“, jehož jednotlivé dimenze jsou navzájem funkčně provázány. Gordon (1964, cit. dle Bernard et al., 2014) předpokládá, že jednotlivých asimilačních dimenzí dosahují komunity imigrantů postupně. V mizení předsudků, mizení diskriminace a absence hodnotových a mocenských konfliktů, až po odlišení akulturace, strukturální asimilace, identifikační asimilaci. Klíčovou roli pak podle Gordona (1964, cit. dle Bernard et al., 2014) v jeho koncepci hraje strukturální asimilace, což je navázání neformálních sociálních kontaktů mezi přistěhovalci a většinovou

společností na úrovni primárních skupin. Jako předstupeň asimilace naopak vnímá akulturaci, převzetí podstatných aspektů kultury většinové společnosti.

Bernard et al. (2014) uvádějí, že řada současných studií multidimenzionalitu integračního či asimilačního procesu zjednodušuje do tří dimenzí:

- **sociokulturní** - kulturní zvyky, užívání jazyka, neformální sociabilita, identifikace
- **socioekonomické** - vzdělání, ekonomická aktivita, zaměstnanecká struktura
- **politické** - politická participace.

Dle Bernard et al. (2014) je postupná asimilace nevyhnutelným procesem, kterým procházejí všechny skupiny přistěhovalců. K úplnému přizpůsobení a splynutí s většinovou společností ovšem dochází až v několikáté generaci.

Naproti tomu Portes, Fernández - Kelly, Haller (cit. dle Bernard et al., 2014) tvrdí, že uvedená teorie platí pouze pro počátek 20. století. Autorům se jeví jako přímočará. Pro současnost je dle nich typická výše segmentovaná asimilace.

Jak dále uvádí Bernard et al. (2014) podstatou segmentované asimilace je proces. Ten se liší u různých skupin imigrantů. Je diverzifikovaný a silně závislý na kontextu, do nějž přistěhovalci přicházejí (např. trh práce, rasismus, sousedské efekty), Rovněž záleží na charakteristikách jejich komunit (např. na míře lidského kapitálu, soudržnosti komunit aj.).

Autoři současných analýz integrace uvažují i o dalších faktorech. Řadí k nim na straně samotných imigrantů důvod přistěhování (Doerschler, cit. dle Bernard et al., 2014), míru kulturních odlišností mezi zemí původu a cílovou zemí imigranta (Fokkema, Hass, cit. dle. Bernard et al., 2014), preemigrační faktory, zejména vzdělání a předchozí migrační zkušenost (Fokkema, Hass, Kogan, cit. dle Bernard et al., 2014). Na druhé straně jsou studovány kontextové faktory podmiňující integraci, jako je povaha trhu práce (Kogan, cit. dle Bernard et al., 2014) národní či lokální integrační politika (Bean, cit. dle Bernard et al., 2014) nebo míra předsudků a diskriminace

v lokalitách, kde přistěhovalci bydlí (Birman, Trichett, Buchanan, cit. dle Bernard et al., 2014).

Odkazovaní odborníci upozorňují na fakt, že se komunity imigrantů liší (Bernard et al., 2014):

- homogeností
- vzděláním
- jazykem
- sociální strukturou
- schopností integrovat se úspěšně do většinové společnosti
- doplňkovou roli sehrává sousedství a lokální podmínky.

1.1 EVROPSKÉ MODELY INTEGRACE IMIGRANTŮ

Jednotlivé evropské státy se ovšem liší svým přístupem k imigrantům, pojetím imigrační a integrační politiky. Odborníky bývají uváděny tři integrační modely:

- **Anglosaský a skandinávský model integrace** - založen na multikulturalismu a soužití kulturně odlišných etnik.
- **Francouzský model** - klade důraz na kulturní asimilaci a oslabení původních etnických identit.
- **Německý model** - někdy chápaný jako nejvíce diskriminační. Zdůrazňuje krátkodobý a cirkulační charakter imigrace a dává imigrantům jen omezené možnosti začlenění do většinové společnosti.

Drbohlav (2001) zmiňuje tři základní modely imigrační politiky:

- **Diskriminační model** - který koresponduje s výše uvedeným německým modelem. Imigranti jsou začleněni do určité společenské sféry (např. na trhu práce). Není jim však umožněno vstoupit do ostatních oblastí - jako např. do široce definovaného systému sociální péče, nemohou získat občanství, participovat na politickém životě. Právní mechanismy i praxe způsobují odrazení a znemožnění přístupu cizinců do mnohých sfér života. To ve svém důsledku cizince socioekonomicky znevýhodňuje. Kromě Německa se tento model uplatňuje ve Švýcarsku a Rakousku.
- **Asimilační model** - výše uvedený jako francouzský model. Je založen na jednostranném procesu rychlé a jednoduché adaptace imigranta do nové společnosti. Očekává se, že za rychlé umožnění získání občanství, práv a povinností majoritní populace imigrant zaplatí ztrátou svého mateřského jazyka, svých specifických kulturních a sociálních rysů. To má vést k rychlé asimilaci do majoritní společnosti. Nejblíže tomuto modelu je imigrační politika a praxe Francie.
- **Multikulturální model** - výše uvedený jako model anglosaský a skandinávský. Podporuje odlišnost minority od majoritní populace. Obě se liší jazykem, kulturou, sociálními vztahy i spolkovým životem po několik generací. Imigrantům jsou dána stejná práva ve všech společenských sférách, aniž by se očekávalo, že se vzdají svých specifik. Naopak, na specifice minorit se staví a stát všemožně intervenuje ve směru podpory jejich rozvoje. Dnes reprezentují tento model Kanada, Austrálie, Švédsko a do jisté míry i Nizozemsko a USA.

Od 90. let 20. století jednotlivé modely procházejí postupnými změnami. V důsledku toho jsou od sebe v řadě případů obtížně odlišitelné. Různé integrační modely se projevují tvorbou odlišných politik vůči imigrantům. Jsou obsaženy i v množství informací, které jsou v jednotlivých zemích k dispozici o životě první generace přistěhovalců i generací následných.

1.2 FAKTORY OVLIVNUJÍCÍ SOUČASNOU INTEGRACI IMIGRANTŮ V ČR

Protože proces imigrace nepolevil ani po vzniku ČR, je zapotřebí zmínit faktory, které ovlivňují integraci imigrantů do současné české společnosti.

Dle Drbohlava (cit. dle Bernard et al., 2014) prošla Česká republika z původně vystěhovalecké země, přes zemi tranzitní až po zemi přistěhovaleckou.

V závislosti na délce pobytu a míře integrace se mění i informační zdroje přistěhovalců. Zpočátku se jednalo převážně o informace od krajanů či jiných cizinců a od rodiny. Postupně přecházejí k stále častějším neformálním kontaktům s domácí populací a kontaktům v zaměstnání.

V ČR se zatím rozvíjí integrační politika zejména směrem „shora dolů“ s dominantní rolí ústřední vlády, (význam krajských úřadů jako aktérů sociální integrace je spíše marginální). První dokument zabývající se ucelenější integrací (Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky) vznikl až v roce 1999. Integraci neusnadňuje ani celkem komplikovaný systém upravující pobyt cizinců na území ČR, který preferuje spíš krátkodobé migrace před usazováním rodin a integrací. Dalším kontextovým determinantem integrace v českém prostředí je negativní postoj české společnosti k cizincům, který je ovlivněn předsudky a charakterizován nedůvěrou a lhostejností. To vede k relativní uzavřenosti komunit cizinců. Uzavřenost komunit cizinců se stává podhoubím pro nepochopení a stereotypy. Mezi českými občany převažuje dlouhodobě názor, že cizinci představují v měřítku celé republiky problém. Zajímavé je, že v místě bydliště vidí problémy s cizinci již menší procento občanů (Bernard et al., 2014).

Dle Bernard et al. (2014) integraci imigrantů do většinové společnosti ovlivňují následující faktory:

- **Délka pobytu v České republice.** Čím delší je pobyt migranta v ČR tím je delší doba k získávání informací o zemi pobytu. Migrant se déle učí kulturní specifika cizí země, učí se ovládat jazyk. Zvyšuje se pravděpodobnost

navazování vztahu s českou populací. Příslušníků druhé generace je prozatím v České republice relativně málo. Předpokládá se, že na integraci má vliv skutečnost, zda přistěhovalec prošel primární socializací v českém prostředí, nebo ne. Předpokládá se, že imigranti, kteří přicházejí do České republiky jako děti, budou zejména v sociokulturní oblasti integrovanější než jejich rodiče. Procházejí totiž v České republice školní docházkou a navíc životní období podstatná pro utváření osobní identity prožijí v České republice. Naopak lidé, kteří přicházejí ve vyšším věku, mohou mít problémy s adaptací na nové kulturní prostředí. Dle adaptace se migranti rozdělují do tří skupin - na ty, kdo přišli do ČR ve věku mladším 18 let, na ty, kdo přišli ve věku 18-35let, a na ty, kdo přišli ve vyšším věku.

- **Vzdělání imigrantů** a jejich pracovní postavení před odjezdem do České republiky. Vzdelání indikuje vertikální sociální postavení imigrantů v mateřské společnosti.
- **Pohlaví imigrantů.** Rozdíly mezi muži a ženami z hlediska genderových rolí, zejména jejich postavení v rodině. Mohou ovlivňovat řadu aspektů integračního procesu, jak v socioekonomické, tak v sociokulturní oblasti. Rolové odlišnosti mohou způsobovat mimo jiné diferenciaci příležitostí k navazování vztahů a ke kulturnímu učení.
- **Další rodinní příslušníci.** Vyšší míra integrace se předpokládá i u imigrantů, kteří v České republice bydlí s dalšími rodinnými příslušníky. Imigranti bydlící sami nebo ve společném ubytování s nerodinnými příslušníky lépe odpovídají klasickému typu dočasných pracovních migrantů a jejich míra integrace je proto pravděpodobně nižší.
- **Rezidenční preference imigrantů.** Předpokládá se, že ti, kdo preferují bydlení v okolí svých krajanů, více usilují o udržení vazeb v rámci komunity a více se na tyto vazby spoléhají. Ačkoliv bydlení v blízkosti krajanů může mít řadu příčin, z nichž některé se sociokulturní integrací souvisejí jen nepřímou (cena, vzdálenost od místa práce, otevřenost trhu s bydlením aj.). Snaha bydlet v okolí svých krajanů souvisí ve většině případů s důrazem na

sociální vazby v etnické skupině. Takový důraz může, i když nutně nemusí, oslabovat snahu o začlenění do většinové společnosti.

Drbohlav (2001) uvádí, že integrace národnostních menšin probíhá velmi pomalu a nespěšně. Upozorňuje na mnohdy velké jazykové bariéry, odlišné kulturní zvyky, jiné životní hodnoty. Zmiňuje, že migrace pro člověka mnohdy znamená obrovský stres a velký stesk po domově, který je často přirovnáván ke stejnému stesku, jaký člověk prožívá při ztrátě blízké osoby úmrtím, či rozvodem. Zabývá se i tím, že imigrant si musí v novém prostředí najít zaměstnání, slušné bydlení. Zpočátku to bude nějaké dočasné bydlení, které jim poskytne stát, příbuzní nebo přátelé. Jelikož sem přichází celé rodiny, musí se postarat o děti, zajistit jim školní docházku. Častým modelem je, že přijede prvně buď jeden, nebo oba rodiče, zajistí zde základní životní podmínky, najdou si práci a teprve potom se přestěhují i děti. Celá rodina se snaží zvládnout a překonat jazykovou bariéru. Dětem to pomůže při zvládnutí učiva ve škole a rodičům při hledání práce.

2 NÁRODNÍ VĚDOMÍ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN

Střední Evropa je místem, na němž války mnohokrát změnily hranice států. Jak uvádí Sekyt (2008) národy se v tomto prostoru slily v jeden „ajntopf“. V každém Evropanovi koluje keltská, německá, maďarská, polská či jiná evropská krev.

Evropa byla poměrně dlouho homogenní z pohledu „*vlastního území, společného jazyka s jednotnou soustavou pojmů, všemi uznávaný systém hodnot, sdílenou kulturou*“ (Sekyt, 2008). Přesto se často nedokážou Evropané dohodnout, dokonce si mnohdy nerozumí. Proto je možné, že při setkání s lidmi s jiným jazykem, jinou kulturou, jinou soustavou pojmů a jinými hodnotami očekáváme, že nám budou rozumět, že budeme rozumět my jim. Když se naše očekávání nenaplní, považujeme to za jejich neochotu, zlou vůli, naschvál (Sekyt, 2008).

Soužití s lidmi z jiné kultury je obecně vnímáno jako problematické. V důsledku neznalosti provázené přetrvávajícími předsudky dochází v komunikaci mezi majoritou a minoritou k vytváření bariér. Ty jsou zdrojem neopodstatněných nedorozumění a často i konfliktů (Marádová, 2006).

Není tomu jinak ani pokud se jedná o národnostní menšiny. Ty se vyznačují tím, že disponují silným národním vědomím (opírá se o historické, jazykové a kulturní tradice mateřského národa) (Jirasová et al., 2008). I když se identifikují se státem, ve kterém žijí, snaží si držet od tohoto státu trochu odstup, od jeho majoritního společenství.

Odborníci (Jirasová et al., 2008) velmi často používají pro menšiny v mezinárodních státech termíny: etnické, náboženské a jazykové. Antropologická klasifikace menšinových skupin je širší. Hledisko, na jehož základě je někdo zařazován k menšině, se stává handicapem. Být menšinou znamená pro minoritu povinnost sledovat „*myšlenkové proudění ve většinové společnosti a nějakým způsobem na něj reagovat*“ (Soukupová, 2003). Menšina se musí vyrovnávat s tím, že většina nemá příliš zájem o dialog s minoritou. Znamená to též, že je menšina konfrontována s tím, že „*většina disponuje lepšími možnostmi k ovlivňování celkového charakteru společnosti, k sugerování vlastních a devalvací cizích hodnot*“ (Soukupová, 2003). Otevřenost většiny vůči minoritním zájmům bývá podmíněna vyzrálostí většiny. Rozhodující je pak

mocenskopolitický tlak, jemuž je minorita vystavena. Menšina musí rovněž též pro zachování identity odolat pokušení stát se většinou či se jako většina chovat. Proto pro menšinu vyvstává reálné nebezpečí přijetí sebezničující alternativy další existence, za slib lepšího menšinového statusu (Soukupová, 2003).

Menšina nemá pouze jednu identitu. Každý člověk představuje soubor identit (odvozují se od věku, vzdělání, profese, životních zkušenostech, nestálých individuálních pozicích, zdravotním stavu aj.) Identity existují v proměnlivé hierarchii, mezi nimiž může a nemusí být napětí. Člověk se stává součástí menšiny, když vydělí nebo musí vydělit jednu ze svých klíčových identit a podřídí jí identity ostatní (Soukupová, 2003).

Menšiny se vymezují vůči svému jazyku, mění vztah k jazyku v němž komunikují. Identifikačním znakem menšiny je mateřský jazyk. Menšina musí zaujmout stanovisko k vlastní minulosti a k dějinám, musí přehodnotit rodinné a zvykové tradice. A ta menšina transformuje svou „jinakost“ v „atraktivnost“ ve společnosti.

Být příslušníkem menšiny znamená též cítit se často osamělé, případně v izolaci. Zvláště na hranici únosnosti je psychické napětí způsobené nesouladem mezi domovem a vlastí.

2.1 KRAJANÉ, POSPOLITOST A ŽIVOT V KOMUNITĚ

Reemigranti jsou v současných odborných zdrojích často označováni jako krajané. Ministerstvo vnitra ČR usnesením vlády č. 72/1996 definuje pojem krajan takto: *„krajané jsou etničtí Češi, kteří trvale žijí mimo území České republiky nebo cizinci s prokázaným českým původem žijící v zahraničí“* (MVČR, online, cit. 2016-01-18).

Velký sociologický slovník (1996) vymezuje pojem „krajan“ jako osobu žijící trvale v zahraničí, hlásící se k národnosti země svého původu, tj. země svého narození nebo narození (původu) svých rodičů, prarodičů nebo i časově vzdálenějších předků, např. rumunští Slováci, aj. Důležitým pro pojem krajan je prožívání určité národní (etnické) identity (tj. silné emocionální pouto k staré vlasti, pouto shodných kulturních kořenů,

patriotismus apod.). Krajané mnohdy už ani nehovoří jazykem své bývalé vlasti, proto je nelze vymezit jazykově. Často je lze vymezit pouze etnicky.

Pro tradiční kulturu (rumunské Slováky lze z tohoto pohledu považovat za tradiční) je typická pospolitost tedy komunita. Velký sociologický slovník (1996) za synonyma termínu „komunita“ považuje pojmy „společenství“ a „pospolitost“. Komunitu definuje jako sociální útvar charakterizovaný jednak zvláštním typem sociálních vazeb uvnitř (mezi členy), jednak specifickým postavením navenek, v rámci širšího sociálního prostředí. Tradiční komunity byly vymezeny geograficky, protože pokud lidé chtěli vytvořit komunitu, museli být blízko u sebe. Tradiční komunita často bývá zároveň komunitou náboženskou či jazykovou (národnostní). Člověk si ji zpravidla nevolil, ale narodil se do ní. Tato komunita poskytuje zázemí, známé a jasné prostředí a blízké vztahy, ale vyžaduje konformitu.

K základním znakům komunity náleží:

- **Solidarita a participace** - členové komunity si poskytují praktickou i emocionální podporu, uvnitř komunity funguje nezbytná reciprocita.
- **Důvěra** - uvnitř komunity panují blízké a otevřené vztahy.
- **Společné dobro** - komunitě by mělo jít o společný cíl, nikoliv jen o prospěch jednotlivých členů - přežití národní identity.

Jak uvádí Velký sociologický slovník (1996, s. 1380) „tradiční komunita je definována jako komunita venkovská, která se většinou vymezuje v protikladu ke komunitě urbánní neboli městské těmito znaky:

- 1. vyšší mírou vzájemné sociální závislosti*
- 2. menší variabilitou profesních možností*
- 3. menší sociální diferenciací a také zúženým prostorem sociální mobility*
- 4. silnější vazbou na tradici a slabší inklinací k sociální změně*
- 5. silnější determinací přír. prostředí“.*

2.2 CESTA KE VZNIKU SLOVENSKÉ MENŠINY V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

ČSR vznikla v roce 1918 jako stát silně národnostně heterogenní. Historický vývoj po druhé světové válce přinesl zásadní změny zejména v poměru českého a německého etnika. V souvislosti s postavením národnostních menšin v našich zemích po druhé světové válce je nutno upozornit na to, že Ústava Československé republiky z 9. května 1948 se o otázce národnostních menšin vůbec nezmiňovala. Na přelomu čtyřicátých a padesátých let povolila komunistická vláda v rámci tehdejší Národní fronty zřídit pouze tři národnostně menšinové organizace, a to pro maďarskou, polskou a ukrajinskou národnostní menšinu. Jak uvádí Jirasová et al. (2008) činnost vyvíjela jen polská národnostní organizace.

V tomto období vznikl kvůli hromadnému odsunu Němců v českém pohraničí problém s jeho osídlením. Velice záhy se zjistilo, že se pohraničí nezvládne osídlit pouze českým obyvatelstvem. Tato možnost byla nabídnuta slovenským migrantům. A tak se české pohraničí začíná osídlovat slovenskými migranty. Nejméně slovenských přistěhovalců bylo v jižních Čechách a na jižní Moravě. Pohraničí v těchto místech nabízelo málo možností pracovního uplatnění. Nenacházely se zde téměř žádné průmyslové podniky. Území byla proto osídlena převážně českým obyvatelstvem.

Do pohraničí přicházely dobrovolně zejména sociálně slabé vrstvy. Svým usazením v českém pohraničí očekávaly zlepšení své sociální situace. Domnívaly se, že zde najdou lepší podmínky bydlení v opuštěných obydlích po Němcích a že získají dobré pracovní podmínky.

Do českého pohraničí přicházeli imigranti z různých koutů Slovenska. Nejčastěji se jednalo o oblasti, které byly válkou nejvíce postižené, tzn. východní, jihozápadní a severní Slovensko.

Zvláštní skupinu Slováků v českých zemích tvořili slovenští reemigranti z Maďarska, Rumunska, Jugoslávie a Francie. Mezi nimi a slovenskými osídlenci ze Slovenska byly hluboké rozdíly ve společenské skladbě, v materiální i duchovní kultuře

i ve způsobu života. Často se objevovala i jazyková bariéra, protože maďarští Slováci dobře neovládali ani slovenštinu.

Až od roku 1968 začaly v českých zemích působit dvě organizace národnostních menšin – polská a německá. Avšak zásadní změny v postavení národnostních menšin nastaly až po listopadu 1989, následně pak v roce 1991, když se stala Listina základních práv a svobod, součástí ústavního pořádku ČR (zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky). Nová situace pak vznikla po zániku československé federace k 31. prosinci 1992, když se Slováci v ČR ze dne na den ocitli v postavení národnostní menšiny (Jirasová et al., 2008).

V této době již na postavení Slováků v Čechách měla významný vliv nejen společná historická minulost a bohaté vzájemné kontakty představitelů českého a slovenského národního hnutí. Také jedinečná jazyková příbuznost a národní blízkost, umožňovaly Slovákům v českých zemích snadnější adaptaci na české poměry i sžívání se s českým prostředím.

Po vzniku ČR byl pojem národnostní menšina právně upraven v zákoně č. 273/2001 Sb. Dle Marádové (2006) národnostní menšinou můžeme rozumět společenství občanů České republiky:

- kteří trvale žijí na území současné České republiky,
- kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi,
- kteří tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí a zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a současně za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo,
- kteří mají dlouhodobý, pevný a trvalý vztah ke společenství žijícímu na území ČR.

Příslušníkem národnostní menšiny je tedy občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a zároveň projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.

Národnostní menšiny mají v ČR svou reprezentaci v Radě pro národnostní menšiny, která byla zřízená jako poradní orgán vlády ČR. Tato Rada má 29 členů, z nichž 18 tvoří zástupci národnostních menšin a jsou navrhováni sdruženími příslušníků národnostních menšin. Poměr zastoupení závisí na velikosti konkrétní menšiny (Marádová, 2006).

Národnostní menšiny dosahují v současné době svého uznání, mohou se organizovat v národnostních spolcích, vydávat časopisy, knihy.

3 POVÁLEČNÁ REEMIGRACE KRAJANŮ Z RUMUNSKA

3.1 SLOVENŠTÍ KRAJANÉ V RUMUNSKU

Jak uvádí Nosková (2001, s. 57) „podle statistik Československého ústavu zahraničního žilo v Rumunsku v meziválečném období asi 50 000 krajanů. Po roce 1945 zpracovávali členové aparátu KSČ statistiky a zprávy pro účely reemigrace. Ze statistik je zřejmé, že v Rumunsku bylo před zahájením reemigrace přes 60 000 krajanů. Z toho asi 50 000 Slováků a ostatní Češi. Slováci jsou všichni rumunští státní občané, Češi mimo usedlíků ve městech rovněž rumunští občané“.

Krajanů z Rumunska lze rozvrstvit do čtyř velkých, částečně ucelených oblastních skupin. Zdaleka největší byla skupina Slováků z Rudohoří (tzv. bihorských). Tvořilo ji asi 35 000 osob. Nejvyspělejší skupinou byli Slováci v Pomaruši a v Banátu v počtu 15 000 osob a cca 2000 Čechů v jižním Banátě. Reemigrace prakticky zlikvidovala skupinu Slováků bukovinských (Nosková, 2001) (viz příloha A).

Slováci, kteří žili v Rudohoří, pocházeli původně ze Zemplína, Oravy a Gemera. Koncem 18. století na výzvy své maďarské vrchnosti se usazovali v bihorské a malajské župě, zejména v Rudohorském pohoří. Zde se živili dřevorubectvím a výrobou potaše. Své vesnice a osady založili v Rudohoří. Hospodařili na málo úrodné horské půdě v nadmořské výšce 600 – 780 m (viz příloha A).

K nejstarším a největším slovenským obcím náležel Bodonoš, Valea Ungurului, Huta Voivozi, Sinteu, Valea Tarnei, Plopis, Borod. K menším obcím a osadám náležel Magurič, Zboriště, Jaz, Černá Hora, Sočet, Padurea Negra, Borumlac, Valea Cerulului, Halmesd a další. Někteří Slováci žili v aradské župě roztroušeně v několika obcích a osadách: v Tiparu, Mocrea, Torlitě, Graniceri a několika dalších (Nosková, 2001).

V Peregul Mare žili Češi i Slováci, v Semlacu, Sítinu a Pecice jenom Slováci. Slováci žili také v Banátu v obci Brestovat, Vucova, Buzias, Semlacul Mare a Tes. Dále

žili ve městech, zejména v Timišoare a Clopodii (Nosková, 2001). V polovině 18. století vytvořili Slováci z Maďarska slovenskou menšinu v Nadlaku. Postupně se do Nadlaku přistěhovali i Slováci ze Slovenska. Jednalo se o nejstarší, kulturně vyspělejší slovenskou menšinu.

Češi žili převážně v Banátě. Přišli sem jako hraničáři kolem roku 1823. Živili se převážně zemědělstvím, pro něž zde byly příznivější podmínky než pro Slováky v klimaticky drsném a výše položeném Rudohoří. I v Banátě byly doplňkovým zaměstnáním rovněž dřevorubectví a řemesla. K českým obcím náležel Eibenthal, sv. Helena, Garnic, Berzasca, Ravensca a Zlatita. Zde Češi pracovali jako horníci. Češi žili rovněž ve větších městech – v Timišoare, Hunedoare, Clopodii a především v Bukurešti. Provozovali zde své živnosti převážně řemesla či obchod. Méně jich bylo dělníky a ještě méně úředníky. Jejich počet i profesní skladba umožnily vznik československé kolonie v hlavním městě Rumunska. Slováci a Češi žili také v Bukovině (především v oblasti Satu Mare). V nejchudší krajské obci Tarna Mare žili hlavně Rusíni (Nosková, 2001) (viz příloha A).

3.2 PŘÍPRAVA REEMIGRACE RUMUNSKÝCH SLOVÁKŮ

Historicky doložené těžké životní podmínky, neutěšená hospodářská situace, opakovaná neúroda a hladomor v Rumunsku v letech 1944-1946 vyvolaly velkou vlnu návratu krajanů do vlasti (Nosková, 2001).

Již v dubnu 1945, krátce po vytvoření košické vlády, konstatoval její předseda Zdeněk Fierlinger, že *„vláda se bude snažit otevřít dveře do vlasti všem Čechům a Slovákům, kteří jsou roztroušeni v zahraničí. Je v programu vlády, aby se všichni Češi a Slováci mohli slušně užít doma, aby tu pomáhali budovat nový stát.“* (Čapka et al., 2005, s. 159). Záměrem bylo vytvoření společného státu Čechů a Slováků. Záměrem vlády bylo nahradit německou a maďarskou menšinu krajanů, kteří byli rozptýlení v zahraničí.

Československá vláda ve vztahu k reemigraci reagovala nejen na aktuální potřeby osídlování pohraničí vyvolané proponovaným odsunem Němců a Maďarů, ale také na

tlak, který vyvíjeli zahraniční krajané. V létě 1945 jednala v Praze a Bratislavě delegace Slováků z Maďarska, Jugoslávie a Rumunska. Součástí jednání bylo formování předsedy vlády Z. Fierlingera o životě a postavení slovenských minorit v těchto zemích. Delegace tehdy předložila požadavek návratu krajanů do Československa (Čapka et al., 2005).

Na základě dekretu č. 27/1945 Sb. ze 17. července 1945 byl zřízen Osídlovací úřad. V té době ještě nebyly uzavřeny reemigrační smlouvy s příslušnými státy. Tyto státy se stavěly k hromadnému vystěhovalectví svých občanů české a slovenské národnosti krajně rezervovaně (Čapka et al., 2005). Smlouvy o reemigraci byly prodlužovány. Jednotlivé státy mnohdy povolovaly jen časově omezenou reemigraci, např. u krajanů z Rumunska. Přesídlovací akce z Rumunska byla zahájena až v červenci 1947. Tehdy už končila lhůta stanovená pro reemigraci protokolem z 10. července 1946. Rumunská vláda prodloužila platnost protokolu o další rok, tedy do července 1948 (Vaculík, 2002).

3.3 ORGANIZACE REEMIGRACE RUMUNSKÝCH SLOVÁKŮ

Dne 31. července 1945 se československá vláda oficiálně rozhodla vyzvat zahraniční krajany k návratu do vlasti. Pověřila své členy, aby k tomu ve svých rezortech vytvářeli vhodné předpoklady pro reemigraci. Realizací transferu bylo pověřeno především ministerstvo ochrany práce a sociální péče. Ministerstvu zemědělství vláda uložila zemědělské osídlování. Osídlovací komise ministerstva zemědělství v jednotlivých pohraničních okresech zajišťovaly zemědělské osídlování, nezemědělské osídlování zajišťoval Osídlovací úřad prostřednictvím svých oblastních úřadoven a úřadů ochrany práce (Čapka et al., 2005).

První vlna reemigrace v letech 1945-1946 probíhala samovolně. Nebyla organizována státem. To se týkalo i repatriace československých státních občanů, kteří byli během války zavlčeni mimo území republiky. Zatímco při repatriaci šlo o návrat našich krajanů do dřívějších existenčních poměrů, při reemigraci se jednalo o zakládání nové existence krajanů, kteří byli před válkou trvale usazeni v cizině (Čapka et al., 2005).

Hlavní důvody reemigrace zahraničních Čechů a Slováků spočívaly v hospodářské sféře. Na jedné straně zde byl zájem státu na obsazení vakantních pozic po odsunutém německém obyvatelstvu v pohraničí českých zemí, na druhé straně zde byla snaha zahraničních krajanů o zlepšení nebo uchování svého dosavadního sociálně ekonomického postavení. Cílem reemigrace bylo vrátit z ciziny všechny národně uvědomělé a politicky spolehlivé Čechy a Slováky. Tento požadavek však byl modifikován a limitován hospodářskými možnostmi státu. Úkolem reemigrace bylo zajistit v rámci hospodářského plánu překonání nedostatku pracovních sil a k dokončení osídlovacího plánu. Stát se nejdříve zaměřil na reemigraci krajanů, které potřeboval jako pracovní sílu a jako samostatné osídlence v pohraničí (Čapka et al., 2005).

Československá vláda přislíbila reemigrantům, že budou zařazeni do výrobního procesu podle svých dosavadních zaměstnání a povolání. „*Vládním usnesením ze 16. července 1946 o právních opatřeních k provádění Budovatelského programu bylo ministerstvu sociální péče uloženo, aby předložila do konce září 1946 návrh opatření zajišťujících pomoc krajanům v cizině v jejich snaze o návrat do vlasti*“ (Čapka et al., 2005). Na základě vládního usnesení bylo rozhodnuto podporovat reemigrační akci. Vláda se zavázala k tomu, že reemigranti po návratu do vlasti budou řádně usazeni. K realizaci svých plánů přijala vláda řadu organizačních, administrativních a legislativních opatření.

Reemigrace vyžadovala plánovitost. V první řadě to byl soupis všech zájemců o reemigraci se zjištěním všech okolností ovlivňujících jejich návrat a usídlení v Československu. Byl zjišťován věk, odborná kvalifikace, počet a charakteristika rodinných příslušníků, sociální a majetkové poměry atd. Tento soupis prováděly v zemích s větším počtem krajanů zvláštní reemigrační komise. Ty pak spolupůsobily při uskutečňování transferu. V ostatních zemích uvedené soupisy zajišťovaly československé zastupitelské úřady. Současně se soupisem zájemců o reemigraci bylo nutné provést zjištění osídlovacích možností v Československu. Náleželo to do působnosti jednak ministerstva zemědělství, jednak Osídlovacím úřadům v Praze a v Bratislavě. Na základě těchto šetření měl být sestaven reemigrační plán. Ten měl zahrnovat jednak československé potřeby, jednak měl zohledňovat situaci krajanů v jednotlivých zemích. Ve realu však pořadí návratu jednotlivých reemigračních skupin

záviselo především na výsledcích jednání se zainteresovanými státy (Čapka et al., 2005).

Celý průběh reemigrace lze rozdělit do tří etap (Čapka et al., 2005):

- První přípravné stadium reemigrace spočívalo v úkolu ministerstva sociální péče sjednat za součinnosti ministerstev zahraničních věcí, vnitra a zemědělství s příslušným státem reemigrační dohodu, provést soupis uchazečů o reemigraci a jejich majetku, ověřit jejich národní a politickou spolehlivost a případně provést opční řízení.
- Druhé stadium se soustředilo na vlastní transfer přestěhovalců vlakem nebo automobily do shromažďovacích středisek v Československu. Zde reemigranti obdrželi kapesné. Byla provedena jejich registrace a zabezpečeno jejich usídlení.
- Do třetího stadia náležela sociální péče o reemigranty. Spočívala především poskytováním jednorázových podpor k odstranění okamžité finanční tísně, sociálních zápůjček k opatření nejnútnejšího domácího zařízení a ošacení a produktivních zápůjček k zařízení živností a samostatných povolání.

Československo uzavřelo celkem pět reemigračních dohod a jednu dohodu o výměně obyvatelstva. Dohody obsahovaly nejen ustanovení o technickém provádění reemigrace, ale též informace o movitém a nemovitém majetku reemigrantů a transferu peněz.

3.4 REEMIGRACE KRAJANŮ Z RUMUNSKA DO ČESKOSLOVENSKA

Jak již bylo zmíněno (viz kap. 3.3) byla po ukončení druhé světové války mezi Československou republikou a Rumunským královstvím v rámci reemigrace uzavřena Smlouva o přestěhování občanů české a slovenské národnosti zpět do Československa. Reemigranti z Rumunska tvořili třetí největší skupinu zahraničních krajanů, která se

vrátila po ukončení druhé světové války do Československa. Podle statistických údajů z roku 1930 žilo na území Rumunska celkem 33 897 Slováků a 11 323 Čechů, z toho největší část žila v Sedmihradském rudohoří (např. v župách Bihor a Salaj) (viz příloha A). Všichni reemigranti byli rumunskými státními příslušníky, a hlásili se k římskokatolické církvi (Vaculík, 2002).

Jak uvádí Vaculík (2002) nejlépe situováni byli Slováci v Banatě. Naproti tomu Slováci ze Sedmihradska, kteří žili v mírně kopcovité krajině, byli většinou nemajetní drobní domkáři, kteří pracovali jako zemědělští a lesní dělníci. Význačným rysem našich krajanů z Rumunska byla silná populace. Běžná u sedmihradských Slováků byla rodina se 7-10 dětmi. Výjimkou nebyly rodiny s 21 dětmi (to byla také jedna z hlavních příčin emigrace rumunských Slováků do Bulharska a jižní Ameriky).

Otázkou reemigrace rumunských krajanů se zabývali již v říjnu 1945 českoslovenští představitelé s místopředsedou rumunské vlády. Dne 7. prosince 1945 předložilo československé vyslanectví rumunskému ministerstvu zahraničních věcí memorandum, v němž byl vznesen požadavek umožnit reemigraci osobám české a slovenské národnosti z Rumunska do Československa. Dne 5. dubna 1946 obdržel ministr zahraniční Rumunska československý návrh zabývající se transferem osob české a slovenské národnosti do Československa. Rumunský protinávrh protokolu neřešil majetkoprávní otázky. Rumunská strana to odůvodňovala nepříznivou hospodářskou situací v zemi. Následovala další intenzivní jednání o různých technických záležitostech reemigrace (Vaculík, 2002).

Po doplnění rumunského protinávrhu československými pozměňovacími návrhy došlo 10. července 1946 v Bukurešti k podpisu protokolu. Protokol umožňoval rumunským občanům české a slovenské národnosti, kteří žili na území Rumunska, aby se ve lhůtě jednoho roku přestěhovali do Československa. Československá vláda souhlasila, aby se recipročně také českoslovenští občané rumunské národnosti mohli volně vystěhovat do Rumunska. V protokolu bylo uvedeno, že si přestěhovalci z Rumunska mají právo vzít s sebou do ČSR osobní svršky, nábytek, domácí zařízení, osobní skvosty a nejnútnejší nářadí pro provozování řemesel. Rumunská vláda souhlasila, aby zvláštní konvence upravila otázku živého a mrtvého inventáře,

rumunské měny a nemovitostí. Z toho vyplývala povinnost reemigrantů likvidovat do data reemigrace své dluhy a závazky pocházející z daní a dávek. Protokol byl schválen československou vládou 1. října 1946. Poté byl protokol 20. 11. 1946 projednán a schválen Ústavodárným národním shromážděním (Vaculík, 2002).

Jak uvádí Vaculík (2002) pomáhat reemigrantům měla Československá přesídlovací komise. Mimo jiná centra sídlila také ve Velkém Varadíně (dnes Oradea Mare) v Rumunsku. Československá vláda následně vyčleňovala okresy kam se měli přesídlovat reemigranti. Jednalo se o okresy Kaplice, Český Krumlov, Prachatice, Sušice, Kraslice, Nejdek, Jelemnice, Vrchlabí, Bruntál a Jeseník.

Dle Vaculíka (2002) ministerstvo zemědělství plánovalo usídlení reemigrantů - zemědělců z Rumunska v horských a podhorských usedlostech o rozloze 5-10 ha ve vyšších polohách až do 800 metrů n. m. Reemigranty - lesní dělníky na menších usedlostech od 2 do 5 ha rovněž ve vyšších polohách a zemědělské dělníky na usedlostech ve výměře od 2 do 5 ha v oblasti horských pastvinářských družstev.

Ještě než byly dohody o reemigraci podepsány, přijelo z Rumunska do Československa neorganizovaně v nákladních železničních vozech několik tisíc Slováků, většinou pocházejících ze žup Bihor a Salai, kde žili v osadách položených vysoko na chudých, většinou již živin zbavených půdách. Výnosnost těchto půd byla do války udržována umělými hnojivy. Hnojiva za války a v prvních poválečných letech nebyly k dispozici. Dopadem byla trvale špatná úroda a nedostatek potravin.

V květnu roku 1946 bylo v českých zemích usídleno 278 rodin rumunských Slováků. Byly vytvořeny podmínky k usídlení dalších 100 rodin. Osídlovací úřad pro Slovensko neměl pro reemigranty dostatek vhodných usedlostí ve vyšších polohách. Proto požádal o jejich usídlení v pohraničí českých zemí (Vaculík, 2002). Reemigranti odmítli umístění jako zemědělství deputátníci a lesní dělníci v okresech Chrudim a Rýmařov. Dožadovali se přidělení zemědělských usedlostí. Ilegální reemigranti tvrdili, že jim rumunská vláda vystěhování nařizuje.

Za prvními vystěhovalci se masově stěhovali další. Odmítali pracovat jako deputátníci nebo lesní dělníci. Někteří si dokonce kladli nereálné požadavky. Když jim

byly přiděleny samostatné zemědělské usedlosti, byli spokojeni. Trpěli však nedostatkem finančních prostředků. V červnu 1946, tj. ještě před podepsáním protokolu o reemigraci, byli rumunští Slováci usídleni v okresech Prachatice, Kaplice, Žamberk, Jindřichův Hradec, Litomyšl, Sušice, Rýmařov a Moravský Beroun.

V prosinci 1946 bylo usídleno na území ČSR již 700 rodin rumunských Slováků. Ty přijely neorganizovaně, na vlastní náklady. V této souvislosti požadovala ministerstva vnitra a národní obrany, aby z důvodů státní bezpečnosti nebyli neorganizovaní reemigranti usídlováni v pohraničním pásmu. Organizovaná reemigrace začala počátkem roku 1947 (Vaculík, 2002).

Neorganizovaní slovenští reemigranti nejdříve čekali v oblastech jižního Slovenska. Zde pracovali jako námezdní pracovní síly. Čekali, zda se uvolní půda, usedlost. Když se blíže seznámili se situací, rozhodli se odejít do českého pohraničí. Zde mohli získat usedlost i půdu, avšak za podmínky, že předloží osvědčení – reemigrační průkaz a doklad o československém občanství (doklad opravňující k převzetí nemovitosti). Pokud neměli požadovaný doklad, mohli být zařazeni pouze do námezdního pracovního poměru, např. v pastvinářských družstvech či jako dělníci v lesích. Pokud však přicházeli jako slovenští migranti (na Slovensku museli prokazatelně žít nejméně rok nebo dva), získali pro úřady v podstatě statut Slováků žijících na Slovensku a měli pak rovnocenné postavení s osídlenci z vnitrozemí. Za těchto podmínek mohli získat i usedlost (Nosková et al., 2000).

Ve Velkém Varadíně (Oradea Mare) byla zahájena činnost Československé přesídlovací komise v srpnu 1946. Plně se činnost komise rozvinula až v prosinci 1946. Komisi vedl advokát Ivan Bujna, který pocházel z Nadlaku. Jeho velkou výhodou byla dokonalá znalost tamního prostředí a jazyka (rumunštiny a maďarštiny). Podobný osídlovací úřad pouze pro Slovensko vznikl v téže době v Temešváru v rumunském Banátu (v čele s Janem Bubanem) (Vaculík, 2002).

Jak uvádí Vaculík (2002) v prvních měsících působení Československé přesídlovací komise (dále jen ČSPK) se její činnost zaměřovala především na informativní působení. Informace se týkaly především přesídlení do ČSR pro jednotlivé Čechy a Slováky. Následně ČSPK po skončení informační kampaně vytvářela soupisy jednotlivých

zájemců o přesídlení do ČSR. Rumunsko bylo k tomuto účelu rozděleno do pěti oblastí. V každé oblasti byly zřízeny oblastní úřadovny ČSPK. Největší počet obcí spadal pod správu úřadovny ve Velkém Varadině, která zahrnovala župy Bihor, Salaj, Satu-Mare a Cluj. Do působnosti této přesídlovací komise spadalo celkově 114 krajských obcí. Oblastní úřadovna v Temešváru spravovala krajské obce v župách Timiș-Torontál, Caras-Severin. Další oblastní úřadovny nabývaly již jen místního významu a byly proto jen dočasně zřízeny v Bukovině v Gura Homorului (pět tamních krajských obcí), v Nadlaku (šestnáct krajských obcí) a v Bukurešti.

Celkem o reemigraci projeví zájem Češi a Slováci z 264 obcí a osad. Dle Vaculíka (2002, s. 87) „*se v průběhu soupisové akce v měsících lednu až březnu 1947 přihlásilo celkem 10 555 rodin s 37 395 osobami. Největší počet z nich představovali drobní zemědělci do 4 ha půdy, kterých bylo 3203 rodin s 15 774 osobami. Průmyslových a zemědělských dělníků bylo 5375 rodin se 14 015 osobami. Zájemců z řad zemědělců nad 4 ha bylo 1812 rodin se 7 125 osobami a z řad živnostníků 165 rodin se 480 osobami. Nejvíce přihlášených pocházelo z Rudohoří 24 198 osob, Banátu 7952 osob a Aradu 4426 osob*“.

V Rumunsku bylo zřízeno několik shromažďovacích středisek. K hlavnímu středisku patřilo shromažďovací středisko Oradea Mare. Jakmile se shromáždilo 800-1000 osob, vyzvala ČSPK ministerstvo sociální péče k vyslání vlakové soupravy. Vlakové soupravy byly složeny většinou z padesáti vagonů a řazení jednotlivých funkčních vagonů bylo u všech souprav stejné. V soupravě se nacházel služební vagon, vůz pro vojenský doprovod, ošetřovna, vůz pro matky s malými dětmi, dva vozy druhé třídy, vůz s kuchyní, vůz se skladištěm potravin a nákladní vozy, z nichž v první části byly movité věci a svršky reemigrantů a v další části reemigranti sami.

V době platnosti protokolu o reemigraci od února 1947 do července 1948 reemigrovalo organizovaně v 21 transportech 15 295 osob. Po skončení platnosti protokolu v dalších 11 transportech reemigrovalo 5 706 osob. Na vlastní náklady se vrátily do vlasti další asi tři tisíce osob. Oradea vypravila 11 transportů, Alešd' 8 transportů, Oršova 4 transporty, Caransebeș 3 transporty, Pecica 4 transporty, Satu-Mare 1 transport a Gura Homorului 1 transport (Vaculík, 2002).

Reemigrace Čechů a Slováků byla definitivně ukončena transportem (většinou s roztrženými rodinami), který vyjel z Varadína 22. prosince 1949. „Z 21 001 osob, bylo 7 544 dětí do 14 let a 529 osob práce neschopných. Dle povolání bylo 9 514 osob určeno do pracovního poměru. Z toho bylo 7 778 zemědělských a lesních dělníků, 644 pomocní dělníci, 161 horníků, 146 sklářů, 222 kovodělníci, 212 řemeslníků, 108 intelektuálů a 261 ostatních zaměstnanců. V domácnosti bylo 3 396 žen“ (Vaculík, 2002, s. 102).

Soupis zájemců o reemigraci probíhal v jednotlivých případech i po březnu 1947 a trval až do 30. června 1949. Dle Vaculíka (2002) se počet rodin přihlášených k reemigraci zvýšil na 12 664 a osob na 39 071. Dále uvádí, že podle rumunského sčítání lidu 25. ledna 1948 žilo v Rumunsku na venkově 30 734 Čechů a Slováků a ve městech 4 409 osob. Celkem to tedy bylo 35 143 osob. Během let 1948-1949 reemigrovalo 7406 Čechů a Slováků. K 31. prosinci 1949 v Rumunsku zůstalo celkem 27 737 Čechů a Slováků, (z toho 19 330 Slováků). Do roku 1989 reemigrace z Rumunska pokračovala nenápadně, neorganizovaně, byla silně omezena, týkala se pouze několika rodin či jednotlivců (Vaculík, 2002).

3.5 DŮVODY REEMIGRACE KRAJANŮ Z RUMUNSKA

Nejdůrazněji o reemigraci usilovali Slováci z Rudohoří, Nadlaku, Bukoviny i Banátu. Měli zájem o návrat na Slovensko, zejména do jeho jižních a jihovýchodních oblastí. Tyto oblasti se měly uvolnit transferem Maďarů (Nosková et al., 2000).

Jak uvádí Nosková, (2001) důvody pro reemigraci se lišily podle oblastí, ve které reemigranti žili. Pracovníci Československého ústavu zahraničního při svých návštěvách zejména u Slováků z Nadlaku nabyli dojmu, že hlavním důvodem pro reemigraci je opravdové vlastenectví národnostně uvědomělé vrstvy místních obyvatel, která se v značné části hlásí k slovenské národnosti. Jako důkaz této uvědomělosti měla být skutečnost, že si krajané v Nadlaku uhájili slovenské Gymnázium v Nadlaku. Stále zde působila i organizace Sokola. Její členové se pravidelně účastnili sokolských sletů.

Dokonce nadlačtí vojáci - slovenští krajané měli zájem o vojenskou službu v československé armádě.

Naproti tomu v sedmihradském Rudohoří převážily pro reemigraci ryze praktické hospodářské důvody. Slovenští krajané zde žili v málo úrodných oblastech, v nadmořské výšce na 600 m. Jejich pole měla jenom tenkou vrstvu ornice. Tu často splachovaly prudké deště, takže ji krajané museli opětovně vynášet v nůších na zádech zpět na své chudé políčko. Chudá pole krajany neuživila. Část z nich proto pracovala buď v noci v dole a ráno odcházela rovnou pracovat na svá neúrodná políčka, anebo pracovala přes den v lesích a ve večerních hodinách obdělávala pole. Přes den na polích pracovaly převážně ženy a děti. Nejzávažnějším důvodem pro reemigraci se stal hladomor způsobený tříletou neúrodou (Nosková, 2001).

Neopomenutelným důvodem českých krajanů k reemigraci z Rumunska byla stálá drahota a celková nejistota politických poměrů, spojená s nejistotou právních a hospodářských poměrů. Krajané se jich velmi obávali. K rozhodnutí jistě přispěly i povzbuzující dopisy od krajanů, kteří reemigrovali individuálně („na černo“) a psali již z Československa.

3.6 NÁSLEDNÁ PÉČE ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU O REEMIGRANTY

Od samého počátku svého usídlování naráželi reemigranti nejen na nedostatek osídlovacích nabídek, ale mnohdy i na neochotu místních úřadů a nepochopení veřejnosti. Jak uvádí Čapka et al., (2005, s. 174) „*někteří nařikali a plakali, jiní nadávali a hubovali, že těch pár krejcarů, co si přivezli, utratili a že nemají z čeho žít.*“ Často nebyl nablízku nikdo, kdo by jim pomohl. Rozcházely se informace, které o vlasti svých předků slyšeli s tvrdou realitou, na níž nebyli připraveni.

Účastníci porad, tj. zástupci jednotlivých ministerstev a osídlovacích úřadů v Praze a v Bratislavě, předpokládali, že v českých zemích budou usídlování čeští reemigranti z Rumunska, Slováci z Rumunska budou pak usídlování na Slovensku. Situace na

Slovensku však neumožňovala usazení slovenských reemigrantů, neboť nebyl realizován zamýšlený odsun Maďarů (Nosková et al., 2000).

Koncem léta 1949 se dokonce na několika místech v různých pohraničních okresech objevily žádosti slovenských reemigrantů o návrat zpět do Rumunska. Československé instituce však návrat nepřipouštěly. Komise místních národních výborů byly pověřeny, aby zjišťovaly životní podmínky žadatelů o návrat do Rumunska a prověřovaly důvody, které k podání žádostí vedly. Jednalo se většinou o nenaplněná očekávání krajanů, neuskutečněné sliby v oblasti pracovního i rodinného života. Reemigranti se oproti slibům ocitli znovu v lesnatých oblastech s vyšší nadmořskou výškou, s drsnějšími klimatickými podmínkami, v námezdním pracovním poměru a bez opory většího společenství krajanů. Zklamání z nenaplněných očekávání, zprávy o změně politických poměrů ČSR pronikly do sedmihradského Rudohoří a odrazovaly části Slováků na přesídlení do českého pohraničí (Nosková, 2001).

Velmi nespokojeni byli reemigranti usídlení na zemědělských usedlostech v jižních Čechách. Zápasili s nedostatkem dobytka i s nejnútnejším hospodářským vybavením. Mnohdy se ostatní noví osídlenci pohraničí na ně dívali přezíravě. Slovenští reemigranti z Rumunska usídlení v Aši zaslali dokonce stížnost náměstkovi předsedy vlády Viliamu Širokému. Jak uvádí Vaculík (2002, s. 97): „*České úrady všade z nás len posmech robia. V Rumunsku, keď nám povedali, že sme Slováci, my sme na to boli pyšní, ale keď nám povedia tu v Československu, že sme rumunskí cigáni alebo blbí Slováci, to sa nám nepozdává. Pri takých príležitostiach nám slzy v očiach vystúpia nad tým, že naša vlastná matka nás k sebe dostať nemože. Ale skutočne je tak, jako nam to hovorili, že Česi jarma majú a my, že im budeme volmi.*“ Stěžovali si také, že mnozí někdejší rolníci museli nastoupit do textilního průmyslu. Vyjadřovali přání přestěhovat se na jižní Slovensko, nebo se vrátit do Rumunska. Několik jedinců skutečně ilegálně překročilo hranice a vrátili se do Rumunska.

Vláda si stížnosti reemigrantů ověřila. Zjistila, že místní orgány mnohdy neměly pochopení pro zvláštní problémy reemigrantů, např. obstarávání bytů, nábytku, přidělování živností atd. K odstranění uvedených závad zavedla vláda v okresech a obcích, kde byl usídlen větší počet reemigrantů, koordinační místo. To mělo zajistit

uspokojování zvláštních potřeb reemigrantů, zejména péči o jejich náležité usídlení a uspokojování jejich sociálních potřeb.

Protože se nepodařilo s rumunským státem dohodnout transfer peněz, reemigranti nemohli poukázat své hotovosti do Československa. Bylo jim ale umožněno skládat své hotovosti u ČSPK v Rumunsku, která je použila ke hrazení nákladů reemigrace vzniklých na území Rumunska. Po jejich usídlení v ČSR byla reemigrantům vyplácena protihodnota těchto rumunských peněz (Vaculík, 2002).

Vláda pak ještě usnesením o reemigraci Čechů a Slováků z ciziny z 28. května 1946 uložila ministerstvu ochrany práce a sociální péče provádět k jejich úspěšnému zapojení do hospodářského života potřebnou sociální a produktivní péči. V sociální oblasti bylo rozhodnuto o vyplácení kapesného při příjezdu reemigrantů do vlasti, o jednorázové sociální výpomoci, poskytování ošacení, zdravotní péče, vyplácení důchodů a vyplácení sociálních podpor. Na základě uvedeného vládního usnesení bylo vypláceno kapesné každému reemigrantu při registraci a činilo původně 500 Kč na dospělé osobu a 100 Kč na nezletilé dítě. Později byla zavedena jednotná sazba 300 Kčs. Do konce května 1948 bylo vypláceno kapesné více než 75 000 reemigrantů (Čapka et al., 2005).

Závěrečnou etapou reemigrace zahraničních Čechů a Slováků bylo provedení majetkoprávního vyrovnání s reemigranty, tj. poskytnutí náhrad za nemovitý majetek zanechaný navrátilci v dřívějších působištích. Přestože byl československý návrh majetkoprávní konvence vypracován již koncem roku 1946 a odevzdán rumunské vládě v lednu 1947, na tento návrh odpověď z rumunské strany nedošla. Přesto v listopadu 1947 odjela do Rumunska zvláštní delegace sestávající ze zástupců ministerstva sociální péče, ministerstva financí, pověřenectva sociální péče a Národní banky československé k zahájení ústních vyjednávání, která přepracovala původní československý návrh a odevzdala jej prostřednictvím československého velvyslanectví v Bukurešti rumunské vládě. Odpověď na něj však přes četné urgency nedošla.

Přesídlenci při odchodu z Rumunska zanechali v cizině majetek. Ten rumunská strana odmítla převést do tuzemska. Týkalo se to i pohledávek, vkladů, nebo majetku, který pozbyli v důsledku tamních etatizačních nebo jiných opatření. Agendu rozhodování o náhradách a výplatách přiznaných náhrad vykonával z pověření

ministerstva financí Ústřední likvidátor peněžních ústavů a podniků. U reemigrantů z Rumunska šlo o majetek v hodnotě 250 milionů korun. Neexistence majetkových konvencí bránila majetkovému vyrovnání (Čapka, et al., 2005).

3.7 ADAPTACE KRAJANŮ V ČESKOSLOVENSKU

Reemigranti, kteří přijeli do Československa v období 1946-1947, byli z přesídlení vesměs nadšení. Avšak reemigranti, kteří přijeli do Československa transportem v listopadu 1947 nadšení nebyli. Přijeli do země před zimou, do nepřipravených životních podmínek. Ještě na jaře 1948 se setkávali představitelé ČSPK při svých cestách mezi rumunské krajany s jistou zdrženlivostí ze strany reemigrantů. Je třeba zmínit i fakt, že rumunští Slováci byli často tlačeni k reemigraci svými rumunskými spoluobčany, kteří v jejich odchodu viděli možnost výhodného získání majetku. Dokonce v mnoha obcích bylo Slovákům vyhrožováno zapálením střechy nad hlavou. Dle Vaculíka (2002) nešlo o plané výhrůžky. Jako důkaz uvádí příklad osady Subcetate v župě Salaj, kde bylo zapáleno 49 domků tamních Slováků. Krajané ze Socetu a Vojvozi v župě Bihor, byli vyhnáni z lesních prací se slovy: „*Což jste přišli chléb ujídat, když jste mohli do ČSR odjet!*“ (s. 94).

Mnohdy reemigrace vylidnila slovenské obce a osady natolik, že zbývající krajané již nemohli nadále udržet jednojazyčný ráz své lokality. To vedlo k jejich postupné asimilaci, jak o tom svědčí výsledky pozdějšího sčítání lidu v Rumunsku. Na místa uvolněná odchodem nemajetných Čechů a Slováků přišli Rumuni z nejzaostalejších částí. Většinou se jednalo o analfabety, kteří naše krajany považovali za „buržoy“. Přestože rumunští Slováci žili v chudých kopcích, dosahovali svou pracovitostí a skromností, vyšší životní úroveň než chudí Rumuni (Vaculík, 2002).

Podle Noskové (2001) ani v Československu to rumunští Slováci neměli jednoduché. Pro osídlené regiony představovali kromě velkého množství pracovních sil i problémy sociální a kulturní. Protože potřebovali sociální výpomoc, produktivní zápůjčky a pomoc ve formě ošacovacích akcí, patřili k sociálně nejslabším vrstvám obyvatelstva. Sociální a kulturní odlišnosti vystupovaly zřetelněji v regionech, kde se

slovenští reemigranti z Rumunska usídlili kompaktně a ve větším počtu. Jedním z těchto regionů se staly jižní Čechy - Prachaticko, Českokrumlovsko a Kaplicko. I když se problematikou zabývalo ministerstvo sociální péče, hlavní tíha řešení vnitřní, sociální a osídlovací problematiky spočívala na okresních a místních národních výborech.

Oficiální zjištění poukazovalo na velice nízkou životní úroveň reemigrantů z Rumunska. Sociální pracovníci zaznamenali, že domácnosti reemigrantů postrádají jakékoliv vybavení, že reemigranti spí na zemi přikryti dekami, že neohlašují doma narozené děti, větší děti neposílají do školy, protože jsou celý den zaměstnané v hospodářství, nebo se starají o mladší sourozence apod. (Nosková, 2001).

Účastníci porad na ministerstvu sociální péče upozorňovali na to, že se v jižních Čechách vytvořilo zanedbané území, které nikomu nenáleží. Jak uvádí Nosková et al. (2000) jakási „*Arizona*“, do které se už nikdo kromě reemigrantů nechce přistěhovat. Nespokojenost reemigrantů, jejich chudoba měly za následek, že se množily krádeže dobytka.

Kladem sice bylo, že se v jižních Čechách vytvořily větší etnické celky slovenských reemigrantů, kteří společně překonávali problémy osídlení, na druhé straně zde byla „*pauperizace*“ regionu, ve kterém obyvatelstvo neumělo pracovat v průmyslu, protože se vyznalo pouze v zemědělské malovýrobě (Nosková et al., 2000).

Třebaže byli rumunští Slováci považováni za fyzicky odolné, jejich zdravotní stav dobrý nebyl. Lékařské zprávy uváděly, že jsou ženy a děti podvyživené, velmi chudokrevné. Často se vyskytovalo onemocnění TBC. U žen ke zdravotním problémům přistupovalo naprosté fyzické vyčerpání organismu častým těhotenstvím, porody a soustavnou těžkou prací. Muži pak trpěli většinou kýlou, podvýživou a dalšími chorobami, které zavinilo stále celkové vyčerpání organismu nadměrnou fyzickou prací. Zdravotním stavem reemigrantů se zabývali lékaři v regionech jižních Čech a informovali o nich pracovníky Československého ústavu zahraničního, kteří přebírali část sociální péče o reemigranty. Pobočky ČÚZ systematicky pracovaly především v jihočeských okresech (Nosková, 2001).

Podle hodnocení státních institucí se krajané z Rumunska, zejména z Rudohoří, vyznačovali nízkou kulturní úrovní. Téměř 50 % jich bylo negramotných. Projevoval se u nich sklon k alkoholismu. Nedbali o řádnou docházku svých dětí do školy. Naproti tomu orgány vysoce oceňovaly jejich populační přírůstky, které hodnotily, stejně jako pracovitost, skromnost, schopnost akceptovat politiku KSČ, jako velký přínos pro budoucnost (Nosková et al., 2000).

Dle Noskové et al. (2000) KSČ jako velký klad hodnotila tíhnutí krajanů = dělníků ke komunistické ideologii. Naprostou politickou neuvědomělost krajanů z Rudohoří i Banátu, bylo možné poměrně snadno získat pro politiku KSČ.

Přes všechna vládní i ministerská opatření se osídlenec ze Slovenska v pohraničí nepodařilo stabilizovat. Výrazným znakem migrace ze Slovenska, byla silná fluktuace osídlenců, která probíhala v letech 1948 - 1950. Nespokojení Slovinci ze Slovenska se hromadně vraceli domů, takže jedinými stabilními osídlenci zůstávali reemigranti z Rumunska a Maďarska, protože neměli možnost návratu (Nosková et al., 2000).

Jejich sžívání se s novým prostředím i místními obyvateli v letech 1949-1954 evidovali pracovníci místních institucí, zejména referátů národních výborů, a zanechali o něm písemné zprávy. Velkou část z nich tvoří žádosti o sociální výpomoci a produktivní zápůjčky, které rodiny reemigrantů dostávaly od roku 1949. Časté jsou také žádosti o udělení státního občanství a posudky z různých částí republiky, které žadatel potřeboval, aby mohl dokázat svoji bezúhonnost a žádané občanství také získat (Nosková, 2001).

Po skončení reemigrační akce pokračovaly instituce v sociální a jiné zvláštní péči o přistěhovalce. Péče měla za cíl odstranit rozdíly mezi přistěhovalci a ostatním obyvatelstvem v oblasti hospodářské, sociální, kulturní i politické. Byl kladen především zvýšený důraz na výchovu dětí reemigrantů. Realizovaly se besedy s reemigranty a organizovaly kurzy českého jazyka za účelem jejich brzké asimilace. Snahou bylo vyrovnání kulturní úrovně, a to především odstranění případů analfabetismu. Úsilí bylo vynaloženo i k zamezení vyskytujícího se alkoholismu. To vytvářelo předpoklady pro zajištění nejen hospodářského, ale i kulturního přínosu reemigrace.

Příchod slovenských reemigrantů do českého pohraničí přispěl ke konsolidaci hospodářských poměrů. Avšak vztah reemigrantů k novému prostředí se rodil jen pomalu. Reemigranti, kteří se v českém pohraničí usadili natrvalo, měli snahu splynout s okolním českým prostředím. Přebírali vzory z materiální a duchovní kultury české společnosti a snažili se o zvládnutí českého jazyka.

4 VYUŽITÍ KULTURNÍHO KAPITÁLU KRAJANŮ Z RUMUNSKA V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

Málokdo dnes pochybuje o tom, že ve vyspělých zemích představuje vzdělání klíč k životnímu úspěchu. Lidé s vyšším vzděláním mají větší šanci najít zaměstnání spjaté s vyšší prestiží a vyšším příjmem. Vzdělání navíc představuje „kulturní kapitál“, který otevírá dveře do vyšších sociálních vrstev s tomu odpovídajícím životním stylem a užitečnými sociálními kontakty. Vytváří rovněž velmi příznivé klima pro výchovu dětí, které tak již v dětství získávají výhodnější startovací pozici pro životní dráhu (Čerych et al., 1998).

Povolání slouží jako vzájemná identifikační šablona, jejíž pomocí hodnotíme lidi, kteří je „mají“, po stránce jejich osobních potřeb a schopností, jejich ekonomického a sociálního postavení. I když je to podivné, stavíme osobu na úroveň povolání, které má. Dokonce je snad možné říci, že ten, kdo má povolání, stává se jen díky svému pracovnímu místu někým, kdo v malém „spoluutváří svět“ (Beck, 2004).

Vzdělání jedince ovlivňuje de facto celý jeho život. Rostoucí úroveň vzdělání ve společnosti vede k situaci, kdy ti, kteří odcházejí ze vzdělávání pouze se základním vzděláním, mají velmi malé šance na získání perspektivního a dobře placeného zaměstnání, často jsou odsouzeni k dlouhodobé nezaměstnanosti nebo práci ve sféře „šedé ekonomiky“ s nízkými výdělky a nedostatečným sociálním zabezpečením (Trhlíková et al., 2010).

Marginalizováni na trhu práce nejsou pouze ti, kteří nemají dostatečný kapitál, ale mají i odlišnou barvu pleti, pohlaví, věk a etnický původ. Jak úspěšní byli v této oblasti krajané z Rumunska, jakým vzdělanostním či pracovním potenciálem při příchodu do Čech disponovali, jak se jim dařilo vstupovat na trh práce. Odpovědi byly zjišťovány dotazováním uvnitř krajanů, kteří se přistěhovali z Rumunska.

4.1 SOCIODEMOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Celkem bylo osloveno 16 respondentů, 8 žen a osm mužů. Většina oslovených respondentů byla v produktivním věku. Průměrný věk respondentů v době dotazování byl 43 let. Nejmladšímu z respondentů v době dotazování bylo 27 let a nejstaršímu bylo 72 let. V době odchodu z Rumunska byla polovina respondentů dospělá a polovina ještě v dětském věku. Většina oslovených respondentů přišla do Čech až po roce 1989. Pouze jeden respondent se přistěhoval do ČSR ve státem řízené reemigraci po 2. sv. válce a jeden v době komunistického režimu, kdy byla reemigrace velmi omezena.

Respondenti se přestěhovali z rumunského kraje Bihor a Salaj (uvedené kraje viz příloha A). Jak uvádí odborná literatura (viz kap. 3.1), život v rumunských horách byl pro krajany obtížný. Všichni respondenti bydleli v Rumunsku na vesnici, do práce dojížděli do města. Rodiny vlastnily půdu, na které dospělí respondenti tvrdě pracovali. Půda by je však neuživila, proto byli nuceni volit ještě další, placené zaměstnání v továrnách ve městech. Pro mladší generaci, která měla zájem pracovat v podnicích ve městě, se však půda stala přítěží.

„Byli jsme odkazováni na práci v zemědělském družstvu a na práci na rodinných pozemcích. Práce v městských podnicích je prý jenom pro obyvatele žijící ve městě, kteří nevládní ani kousek zemědělské půdy a nemohou pracovat v zemědělském družstvu.“

Marie 56 let.

Žili skromně ve velmi tradičním prostředí rodinných vztahů.

„Rodiče nikdy nezůstali bydlet sami. Vždy u nich zůstalo bydlet jedno z dětí. Většinou to bylo dítě nejmladší, které se vdávalo nebo ženilo jako poslední, a to zpravidla zdědilo dům a všechno kolem. Za to byla povinnost rodiče zaopatřit až do jejich smrti, a to jak finančně, tak i v jiných oblastech, v nemoci, ve stáří. Ostatním dětem byla při příležitosti svatby rodiči poskytnuta nějaká náhrada majetku. Někdy však

musel nějakou částkou vyplatit sourozence nejmladší sourozenec, který zůstal bydlet u rodičů. Záleželo na každé rodině, jak to řešila.“

Anna 54 let.

Když se naskytla možnost reemigrace, krajané ji využili. Hlavní důvody pro stěhování byly ekonomické, a to především zajištění lepších podmínek pro život dětí. Po nástupu socialismu v Rumunsku se stala půda zděděná po předcích přítěží. Stále důležitější byla budoucnost dětí.

Dalším důvodem pro odchod do Čech bylo sloučení rodiny. Všichni respondenti uvedli, že v době jejich přestěhování do Československa či České republiky už zde měli rozsáhlé příbuzenstvo, ať už původní či rozšířenou rodinu, nebo obě varianty. Většinou to byli příbuzní, kteří se přistěhovali do Československa po 2. světové válce, nebo jejich potomci. Nicméně respondenti, kteří se přistěhovali do nově vzniklé České republiky až po roce 1993, zde měli původní rodinu, jež se přistěhovala až po roce 1990.

„Do Československa jsem se přestěhoval v roce 1977 spolu se šesti sourozenci. Nejmladšímu sourozenci byly tehdy tři roky. V Rumunsku nám oba rodiče zemřeli, nejdříve matka, potom otec. Na mně jako na nejstarším z dětí (tehdy mi bylo 21 let) zbylo postarat se o rodinu. Vyžádal jsem si povolení legálně a natrvalo vycestovat za babičkou do Československa. Babička se přistěhovala do Československa už dříve, protože tady měla děti s jejich rodinami. Získat povolení k vystěhování se z Rumunska do Československa za dob komunistického režimu nebylo vůbec jednoduché.“

Jan 58 let.

I další respondenti měli v Čechách rovněž sourozence, za kterými se přestěhovali a kteří jim zpočátku pomáhali. Tato skutečnost ukazuje, na silný vliv tradiční rodiny. Nově příchozí spoléhali především na pomoc rodiny. Rodina s tradičními vztahy pomáhala.

Polovina respondentů před vlastním příchodem alespoň jednou Československo či ČR navštívila.

V etnicky odlišném prostředí Rumunska si po několik staletí uchovali jazyk i kulturu svých předků. Všichni respondenti odpověděli, že doma mluvili slovensky, jejich mateřský jazyk byla slovenština. Většina z nich žila ve slovenských vesnicích, takže se všude mluvilo slovensky. Děti chodily do slovenských škol, a to buď celých osm let, nebo první tři roky absolvovaly základní školní docházku ve slovenské škole. Někteří respondenti uvedli, že navštěvovali rumunskou základní školu už od první třídy. Záleželo to jenom na rodičích, do jaké základní školy dítě dali a jaký druh základní školy v dané vesnici byl, zda slovenská nebo rumunská. Pokud potom rodiče nechtěli, aby dítě dojíždělo hned od první třídy, tak zvolili školu, jaká ve vesnici byla.

„Ve větších vesnicích byly i dvě základní školy, a to buď rumunská, nebo slovenská. U nás ve vesnici jsme měli jak základní školu rumunskou, tak slovenskou. Syna jsme dali do slovenské školy, neboť v té době jsme už uvažovali o odchodu z Rumunska do Československa.“

Josef 57 let.

Všichni respondenti uvedli, že v Rumunsku na veřejnosti mluvili rumunsky. Veřejnosti se rozuměla návštěva lékaře, nakupování ve městě, jednání na úřadech, atd. I přesto, že v Rumunsku žije mnoho etnických skupin, jediným úředním jazykem je rumunština, takže všichni občané museli umět rumunsky.

Všichni respondenti uvedli, že se rumunsky naučili především ve škole. Ovšem děti často uměly základní věty v rumunštině ještě dříve, než šly do první třídy. Ve smíšených vesnicích rumunštinu pochytily od rumunských kamarádů, ve slovenských vesnicích to bylo z televize, z návštěv ve městě, atd. I když děti nastoupily do slovenské základní školy, tak psát a číst se učily ve slovenštině i rumunštině od první třídy.

„První stupeň základní školy jsem navštěvovala na slovenské základní škole s tím, že čtvrtý rok na této škole probíhal tak, že sice děti měly paní učitelku, která uměla

slovensky, ale výuka už probíhala z větší části v rumunštině. Důvodem byl snazší přechod dětí do páté třídy v rumunské škole. V devíti letech jsem byla hospitalizována v nemocnici, která byla vzdálená od domova 80 kilometrů. Vzhledem k tomu, že veškerý personál a pacienti byli Rumuni, nezbývalo mi, než se snažit mluvit rumunsky. Takže během 14 dnů pobytu v nemocnici jsem se v rumunštině velmi zdokonalila a ve škole to pro mne byl velký přínos. Takže jsem měla štěstí v neštěstí. Nicméně i přesto byl pro mě přechod ze slovenské školy do rumunské, co se týče známek, velmi znát. V tomto směru měly velkou výhodu děti, které chodily do rumunské školy už od první třídy nebo děti rumunské národnosti.“

Karolína 33 let.

4.2 VZDĚLANOSTNÍ PŘEDPOKLADY A PRAKTICKÉ DOVEDNOSTÍ KRAJANŮ PRO UPLATNĚNÍ SE NA TRHU PRÁCE

V dnešní moderní individualizované společnosti je vzdělání jedním z klíčových faktorů, který určuje sociální postavení jednotlivce a jeho pozici ve společenském prostoru. Ve „společnosti znalostí“ představuje vzdělání významný mobilitní kanál, dosažení vyšší úrovně vzdělání zpravidla otevírá přístup k vykonávání prestižnějšího povolání, usnadňuje budování důležitých sociálních sítí a hraje klíčovou roli v dosažení vyšší životní úrovně (Trhlíková et al., 2010).

Od vzdělání se začíná, na rozdíl od minulosti, vyžadovat bezprostředně praktický přínos a právě použitelnost na trhu práce se má stát testem této přínosnosti. Smysl vzdělání je od nynějška spatřován především v tom, že umožňuje jednotlivcům flexibilně se přizpůsobovat nepředvídatelným změnám a stále novým požadavkům světa práce (Keller et al., 2008).

Vzdělání se ovšem také vůbec nestalo zbytečnou věcí. Naopak bez kvalifikujícího ukončeného vzdělání je budoucnost spojená s povoláním zcela uzavřena (Beck, 2004).

Existuje celá řada faktorů, které ovlivňují člověka v tom, zda se i nadále bude vzdělávat po absolvování školy. Lze předpokládat, že lidé budou ochotni obětovat svůj volný čas a finanční prostředky na další vzdělávání tehdy, jestliže bude jejich úsilí dostatečně společensky uznáno. Motivace k dalšímu dobrovolnému vzdělávání tak bezesporu podpoří možnost vyššího výdělku spojeného se zvýšením kvalifikace či rozšířením dovedností, šance získání nového či lepšího zaměstnání (Krebs et al., 2007).

Z hlediska jednotlivce jde stále méně o konkrétní kulturní obsahy vzdělání, důležitá je jeho momentální upotřebitelnost jako zdroje existenčního zajištění.

Pro českou společnost je zároveň typická vysoká návratnost vzdělání, tedy silná souvislost mezi dosaženým vzděláním a zaměstnaností i vykonávaným zaměstnáním na jedné straně, a mezi dosaženým vzděláním a výší příjmu na straně druhé. Otázka, jak vzdělávací systém ovlivňuje životní šance dětí z různých sociálních tříd, je tedy zajímavá pro badatele i pro tvůrce vzdělávací politiky (Matějů et al., 2010).

Zvládnutí jazyka a začlenění do společnosti

Po příchodu do Čech respondenti nejvíce usilovali o zvládnutí českého jazyka, a to bez ohledu na věk. Pro ně se jednalo o nový jazyk. Mluvili slovensky a rumunsky. Všichni se chtěli co nejrychleji včlenit do nové společnosti, aby na nich nebylo tolik znát původní prostředí. Paradoxně byli označováni jako Rumuni, třebaže jejich mateřským jazykem byla slovenština. Měli pouze rumunské občanství. To stačilo k jejich stigmatizaci. Snažili se přejímat české chování a zvyky, např. v Rumunsku bylo zvykem, že děti svým rodičům vykaly. To byl první zvyk, který v Čechách opustili, neboť jím byli na veřejnosti velmi nápadní.

Respondenti uváděli, že to na začátku nebylo jednoduché. Museli zařídit spoustu důležitých věcí. V první řadě získat povolení k pobytu, zařídit potřebné doklady pro sebe a celou rodinu. Důležité pro ně bylo najít si zaměstnání, což s jazykovou bariérou nebylo snadné. Většinou se spokojili s prací mimo svůj obor. Jednalo se převážně o nekvalifikované profese. Museli se snažit začlenit do pracovních kolektivů. Děti si

musely zvykat na nové školní prostředí s výukou v jiném jazyce, na nové spolužáky a nové učivo (viz kap. 1.2).

Kontakt s okolím navázaly mnohem rychleji děti. Ve městě se děti seznámily s dětmi na sídlišti nebo v okolí svého bydliště. Ne všechny děti ve městě navázaly kontakt ihned. Záleželo na tom, v jaké části města bydlely. Podstatně snazší to měly děti, které bydlely na vesnici. Rovněž všichni dospělí respondenti, kteří bydleli na vesnici, uvedli, že se seznámili s ostatními lidmi mnohem rychleji. Navázání kontaktu s okolím bylo na vesnici mnohem snazší než ve městě. Lidé na vesnici mají k sobě blíže a víc je zajímá, kdo vedle nich žije.

Nejlépe český jazyk zvládaly děti do 18let, neboť absolvovaly vzdělání v českých školách. Dospělým při zvládání jazyka pomohlo, že pracovali v zaměstnaneckém poměru a byli v častém kontaktu s majoritní společností. Učili se v praktickém životě.

„Když jsem po delším volna přijela do práce vůbec jsem nevěděla, co mají moji zaměstnavatelé (manželé) na mysli, když se mě ptali, jestli se mi po nich stýskalo. Nebo mi byl dán úkol jít převléci prostěradla. Vůbec jsem netušila, co mám dělat a styděla jsem se zeptat, styděla jsem se za to, že nerozumím. Přitom to bylo přirozené, že nemůžu všemu rozumět hned.“

Miluše 42 let.

„Pobavila jsem kolegy a kolegyně v práci, když mi upadla sklenice na podlahu a já jsem vykřikla, že se sklenice zabila, místo rozbila.“

Marie 56 let.

Přes počáteční obtíže většina respondentů na návrat do Rumunska nepomýšlela. Pouze tři respondenti v prvních měsících na návrat pomýšleli.

„Pomýšlela jsem na návrat, protože se mi stýskalo po rodině (po starší sestře, jinou blízkou rodinu v Rumunsku jsem už neměla). Cítila jsem se tady v ČSR opuštěná, a to i přesto, že jsem tady měla vlastní sestru a další příbuzné.“

Miluše 42 let.

„Uvažoval jsem o návratu do Rumunska v době, kdy jsem s rodinou žil na Slovensku. Byl jsem nespokojený se zaměstnáním, v Rumunsku jsem opustil pěkné zaměstnání a hlavně nemohl jsem získat slušné bydlení pro svou rodinu. Navíc se mi posmívali, že jsem Rumun. Nebylo to pro mě vůbec jednoduché, ale snažil jsem se to vydržet kvůli dětem. Po přestěhování do Čech se situace začala lepší.“

Petr 58 let.

„Stýskalo se mi po domově, po svém hospodářství. Nemohl jsem v Rumunsku sehnat placené zaměstnání. Přijel jsem do Čech v roce 2006. Měl jsem tady už sestru, která mi zpočátku velmi pomáhala spolu s jejím manželem.“

Milan 37 let.

Vzdělání

Polovina respondentů se vzdělávala pouze v Rumunsku, jednalo se o respondenty, kteří přišli do Čech v dospělém věku. Děti se vzdělávaly podle toho, jak se jejich rodina stěhovala. Některé děti se tak vzdělávaly v Rumunsku i na Slovensku a pokračovaly v Čechách nebo jenom v Čechách. Samozřejmě větší výhody měly ty děti, které začaly v Čechách chodit do školy od první třídy, nemusely nic dohánět.

„Dodnes si pamatuji, jak jsem nastoupila v lednu do sedmé třídy základní školy a od paní učitelky, která učila češtinu, jsem dostala knížky českého jazyka od třetí třídy do sedmé třídy se slovy, že kdybych potřebovala poradit, mám přijít. Vůbec jsem nevěděla, kde mám s učením začít, a tak jsem začala s vyjmenovanými slovy. Postupem času jsem zjistila, kolik se toho děti z pravopisu musí naučit předtím, než začnou s vyjmenovanými slovy, a že to zrovna popořadě nebylo. Ovšem hodně mi s učením pomohla dcera bratrance (z matčiny strany), která byla o rok starší než já a chodila do stejné školy jako já.“

Karolína 33let.

Většina respondentů, kteří absolvovali vzdělání v češtině, dosáhla středoškolského vzdělání s maturitou a někteří i vyšší (jeden respondent absolvoval vysokoškolské vzdělání). Většina respondentů se domluví česky i slovensky. Polovina dokonce hovoří rumunsky. Polovina se domluví anglicky či německy.

Vstup na trh práce

Dospělí respondenti, kteří přišli do jižních Čech, byli převážně vyučeni. Po příchodu do Čech pracovali v dělnických profesích. Největší překážkou byla neznalost českého jazyka. Přesto byli všichni respondenti zaměstnáni.

Respondenti spoléhali sami na sebe a na pomoc rodiny a až poté se obraceli na okolí a úřady. Projevila se u nich tradičnost kultury. Vynikali pracovitostí a skromností. S pokorou přijímali jakoukoliv práci. Mnoho z nich mělo na začátku i dvě zaměstnání, aby mohli slušně uživit svojí rodinu a hlavně, aby si postupně znovu zařídili domácnost, neboť všichni přijeli jenom s nejnужnějsími věcmi a všechno si museli tady vybudovat a zařídit znova. Jak se říká, začínali od nuly.

Někteří respondenti uvedli, že se jejich příbuzní přestěhovali v současné době do zahraničí. Jedná se o osoby, které přišly z Rumunska do Čech v dětském věku.

Asimilace či integrace?

Průměrný věk respondentů byl v době přestěhování do ČSR či ČR 17 let. Nejmladšímu respondentovi bylo v době přestěhování 3 roky a nejstaršímu bylo v době přestěhování 36 let. Nízký věk dával předpoklad pro snadnější asimilaci.

Čeština se stala komunikačním prostředkem i v rámci rodiny. To je zajímavý údaj, protože po staletí si tato skupina udržovala v intimním prostředí rodiny slovenštinu. Rovněž všichni respondenti uvedli, že se doma snažili mluvit česky, jak nejlépe uměli, už v prvních měsících po příchodu do Československa nebo ČR. Samozřejmě, že to

nešlo ze dne na den. I tento jev lze považovat za obrovskou snahu splynout s novým prostředím.

Respondenti, kteří byli v dětském věku, se česky naučili hlavně ve škole, ale samozřejmě, že se toho mnoho naučili i mimo školu při hrách s kamarády. Ovšem dospělá generace, která se v Československu nebo ČR dále již ve škole nevzdělávala, uvedla, že se česky naučila v zaměstnání a mezi svými příbuznými, kteří už v Československu bydleli dlouhá léta a téměř všichni se vzdělávali v českých školách.

Většina respondentů získala délkou trvalého pobytu i české občanství. Pouze dva respondenti mají jen rumunské občanství, polovina respondentů má pouze české občanství a více než třetina respondentů má rumunské a české občanství.

Získání českého občanství bylo podmíněno dvacetiletým trvalým pobytem na českém území. Tito respondenti pak nemuseli rušit finančně více nákladné rumunské občanství a mohli rovnou požádat o občanství české, které je o něco méně nákladné. Pokud reemigranti nesplňovali podmínku dvacet let trvalého pobytu v Československu či ČR, získali české občanství až po té, co si zrušili občanství rumunské.

V novém prostředí se přizpůsobují i hodnotám české společnosti. Respondenti vyjadřovali spokojenost s rozhodnutím reemigrovat do vlasti předků. Jsou spokojeni s tím, jaké prostředí vytvořili svým dětem. Nejmladší generace reemigrantů, dnes už dospělých, vyjadřovala vděk svým rodičům za rozhodnutí k reemigraci. Dnes si ještě více uvědomují, jak toto rozhodnutí bylo pro jejich rodiče těžké, co všechno museli pro jejich lehčí život podstoupit.

Téměř všichni uvedli, že jejich domov je tady v ČR. Jeden respondent z té starší generace, uvedl, že ČR je rozhodně jeho domovem, ale když jede do Rumunska na návštěvu, cítí se tam také dobře, ale vrátit se a žít tam by nechtěl.

Spokojenost reemigrantů s prostředím české republiky považují za důkaz jejich včlenění, asimilaci. Reemigranti přijali Českou republiku jako svůj domov.

ZÁVĚR

Národnostní menšiny jsou nedílnou součástí české společnosti. Setkat se s příslušníky některé z národnostních menšin nebo s cizinci, kteří trvale žijí v České republice, není nic neobvyklého – nakupujeme ve vietnamských stáncích, jíme v čínských bistrech, posloucháme romskou hudbu... Přesto si často musíme přiznat, že o životě či zvycích těchto lidí příliš mnoho nevíme.

V minulosti jsem se za svůj původ styděla, chtěla jsem zapomenout na to, odkud jsem přišla, jakými jazyky jsem mluvila. Jediným mým přáním bylo se co nejrychleji naučit česky, aby na mě původ nebyl tolik znát. Nicméně úplně smazat nešel. Ještě tady máme totiž přízvuk, kterého se člověk jen tak nezbaví. Postupem času jsem se naučila, že svou "jinakost" mohu proměnit v "atraktivnost" a možná i v můj prospěch. To stejné bych přála i ostatním přistěhovalcům, aby se nestyděli za to, kým jsou a odkud pocházejí.

Není vůbec jednoduché sbalit si věci, vzít svoji rodinu a ze dne na den se přestěhovat z jednoho státu do druhého, z jedné kultury do druhé. Učit se nový jazyk, zvykat si na nové lidi a budovat nový domov, jak se říká od nuly. To chce velkou odvahu obzvláště, když člověk neodpovídá jen za svoji budoucnost, ale i za budoucnost svých nezletilých dětí. Mnohdy si rodiče těchto dětí určitě položili otázku, děláme dobře, děláme to skutečně pro jejich dobro, nebude to naopak.

Reemigranti z Rumunska to měli trochu jednodušší v tom, že šli sice do jiné kultury, ale ne zas do tolik odlišné, spíše by se dalo říct do modernější. Měli také výhodu v podobě jazyka, neboť slovenština je češtině velmi podobná, i když je nutno podotknout, že slovenština ve slovenských rodinách v Rumunsku, byla takovou směsí namíchanou z rumunštiny a maďarštiny. Reemigranti totiž bydleli v Rumunsku blízko maďarských hranic, kde byla hodně zastoupená i maďarská menšina. Další jejich výhodou bylo, že přišli v relativně nízkém věku a jejich děti prošly primární socializací tady v Čechách.

Reemigranti žili v Rumunsku ve slovenských vesnicích, svátky dodržovali podle slovenského kalendáře, stejně tak dodržovali i slovenské tradice. Jejich mateřským jazykem byla slovenština. V tomto jazyce mohly jejich děti navštěvovat na mnoha místech i celou základní školní docházku. I když žili v Rumunsku, s rumunskou kulturou neměli nic společného.

Pro další výzkum by bylo zajímavé zkoumat, jak je možné, že si v Rumunsku zachovali svoji identitu, i když se tam narodili a větší část života tam žili. Proč se neintegrovali do rumunské majoritní společnosti? Proč nepřijali její kulturu? A jak je možné, že se tak rychle plně integrovali do české kultury se všemi zvyky, že přijali český jazyk, že mluví česky i doma ve svém soukromí? Co je k tomu vedlo? Je to snad tím, že v Rumunsku tvořili větší celky a měli tudíž větší sílu si identitu zachovat? Je to snad tím, že tady v Čechách už netvoří tak uzavřený celek? Nebo je to tím, že už o to ani nestojí a v Rumunsku to dodržovali jen z tradice a ze zvyku?

Díky této práci jsem pochopila, že doma jsme tam, kde máme svoji rodinu. Závěrem mohu říci, že s osobními zkušenostmi reemigranta i s informacemi, které jsem získala, mohu citlivěji ve své práci asistenta pedagoga pomáhat jak dětem z odlišného etnického prostředí, tak i dětem s jinými sociálními odlišnostmi. Víím, jaké to je vstoupit do třídy plné dětí, které mluví, pro mě, cizí řečí. I své děti se snažím vést k pochopení pro jinou barvu pleti i cizí řeči.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BECK, U. *Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně*. Praha: SLON, 2004. ISBN 80-86429-32-6.

BERNARD, J. et al. *Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením*. Sociologický časopis, 50 (2014), 4. s. 521-545. ISBN 0038-0288.

ČAPKA, F. et al. *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno: Akademické nakladatelství, 2005. ISBN 80-7204-419-2.

ČERYCH, L. et al. *Školský systém a rozvoj vzdělání*. In: Večerník, J., Matějů, P. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989 – 1998*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0703-2.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-0139-7.

DRBOHLAV, D. *Imigrace a integrace cizinců v Česku: Několik zastavení na cestě země v její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše*. Geografie, 116 (2011), č. 4, s. 405–407.

DRBOHLAV, D. *Mezinárodní migrace obyvatelstva - pohyb i pobyt*. In: Šišková, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. s. 17-30. ISBN 80-7178-648-9.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

JIRASOVÁ, M. et al. *Národnostní menšiny v České republice*. In: Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. s. 89-122. ISBN 978-80-7367-182-2.

KELLER, J. et al. *Vzdělanostní společnost*. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-78-6.

KREBS, V. et al. *Sociální politika*. Praha: ASPI, a.s., 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

- MATĚJŮ, P. et al. *Nerovnosti ve vzdělávání. Od měření k řešení*. Praha: SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-032-2.
- MARADOVÁ, E. *Multikulturní porozumění*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-82-2.
- MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Velký sociologický slovník a/o*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- MAŘÍKOVÁ, H. et al. *Velký sociologický slovník p/ž*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- NOSKOVÁ, H. *O původu Slováků v Čechách*. Praha: Klub slovenskej kultury, 2001. ISBN 80-902681-1-0.
- NOSKOVÁ, H. et al. *Reemigrace Čechů a Slováků z Jugoslávie, Rumunska a Bulharska*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2000. ISBN 409-98-609.
- SEKYT, V. Odlišnosti mentality Romů a původ těchto odlišností. In: Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. s. 123-128. ISBN 978-80-7367-182-2.
- SOUKUPOVÁ, B. Co znamená být menšinou. In: Balvín, J. et al. *Politika Prahy a dalších měst ve vztahu k národnostním menšinám: Mezinárodní konference 2. Setkání národnostních menšin 21. setkání hnutí R 3. - 4. prosince 2002*. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2003. s. 27-32. ISBN 80-902972-2-6.
- ŠKOLNÍ ATLAS ČESKOSLOVENSKÝCH DĚJIN. Praha: Kartografie, n. p., 1973. s. 17.
- ŠRAJEROVÁ, O. Slováci v České republice. In: Gabal, I. et al. *Etnické menšiny ve střední Evropě*. Praha: G plus G, 1999. s. 139-153. ISBN 8086-103-23-4.
- TRHLÍKOVÁ, J. et al. Učební obory - specifika vzdělávací cesty a uplatnění na trhu práce. In: Matějů, P. et al. (eds). *Nerovnosti ve vzdělávání. Od měření k řešení*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-032-2.

VACULÍK, J. *Poválečná reemigrace a usídlování zahraničních krajanů*. Brno: Masaryková univerzita, 2002. ISBN 80-210-5818-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Slovenská menšina v ČR a česká menšina v SR*. [online]. 30. 06. 2014. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz>.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor azylové a migrační politiky. *Integrace cizinců na území ČR*. [online]. 10. 08. 2015. [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor azylové a migrační politiky. *Integrace krajanů přesídlených do ČR*. [online]. 31. 08. 2011. [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Mapy.....I

Příloha B - Fotografie.....III

Příloha A - Mapy

Zdroj:www.rovt.ro

Na mapě je vyznačená oblast, odkud se respondenti-reemigranti přestěhovali. Jsou to župy (okresy) Bihor a Sălaj, tzv. Rudohoří.

Příloha A

Zdroj: Školní atlas Československých dějin (1973)

Slovenské osídlení Sedmihradska (dnešní Rumunsko) v 18. století za dob Habsburské říše. Na mapě jsou vyznačené nejdůležitější oblasti slovenského osídlení (Rudohoří, Banát, oblast Bukovina a Pomaruši), odkud mnoho Slováků po 2. světové válce reemigrovalo do Československa.

Příloha B - Fotografie

zdroj: osobní archiv

Slovenská rodina, která přijela z Rumunska transportem v roce 1947. Tři nejstarší děti se narodily v Rumunsku.

První kulturní zájezd Slováků z Rumunska, bydlících v jižních Čechách, na Svatou horu.

Příloha B - Fotografie

Cesta rumunských Slováků na nedělní bohoslužbu do kostela Patriarcha (Lázně sv. Markéty).

Nedělní posezení rumunských Slováků (reemigrovaných po 2. světové válce) na jedné jihočeské vesnici před pohostinstvím. Hospoda tam je dodnes.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Emilia Šináklová

Obor: Manažerská studia - řízení lidských zdrojů

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Reemigrace rumunských Slováků do země předků

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 43

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 23

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Martina Kalvodová